

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ YARATICILIĞA İLİŞKİN ALGILARI: METAFOR ANALİZİ ÖRNEĞİ

Özet

Bu çalışmanın amacı okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık kavramına ilişkin metaforlarını belirlemek ve analiz etmektir. Araştırmanın örneklemini okul öncesi öğretmenliği bölümünde okuyan 1. ve 2. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan "Yaratıcılık ..... gibidir, çünkü...." ifadesini içeren ifadeler yoluyla toplanmıştır. Veriler, nitel (içerik analizi) ve nicel (ki-kare) veri çözümleme teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, öğrenciler yaratıcılık kavramına ilişkin toplam 53 adet geçerli metafor üretmişlerdir. Bu metaforlar ortak özellikleri bakımından 7 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Kavramsal kategoriler öğretmen adaylarının sınıf düzeyi bakımından önemli derecede farklılık gösterirken, yaş bakımından bir farklılık göstermemiştir. Yaratıcılık en çok "doğa", en az ise "hayvan ve eylem" kategorisinde metaforlaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi öğretmen adayı, yaratıcılık kavramına ilişkin metaforlar, yaş ve sınıfa dayalı farklılıklar, olgubilim çalışması.

PRESCHOOL EDUCATION CANDIDATES PERCEPTIONS RELATED TO CREATIVITY: A SAMPLE ANALYSIS OF METAPHORS

Abstract

The purpose of the research study was to determine and analyze the metaphors of the preschool education candidates regarding the concept of the Creativity. The research was involved 2 different classes of students Department of Preschool Education. The data were gathered through a form which included the phrase of "Creativity is like . . . because . . ." developed by the researchers . Data was analyzed both quantitatively (i.e., content analysis) and quantitatively (i.e., chi-square). After the data analysis, it was observed that the students generated 53 valid metaphorical images were identified and they are collected under 7 different conceptual categories. Significant differences are determined in the 7 conceptual themes as participants class level, don't significant differences are 7 conceptul themes as participants age level. The creativity is mostly an nature but a animal and act.

Keywords: Preschool teacher candidates, metaphorical conceptualizations of creativity, age and class level differences, phenomenological research.

¹Yrd. Doç. Dr., Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, serpil4423@hotmail.com

²Yrd. Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mehmetkanak58@gmail.com

GİRİŞ

Yaratıcılık kavramı söz konusu olduğunda akla karmaşık bir süreç gelmektedir. Yaratıcılık süreci, tüm duyuşsal ve düşünsel etkinliklerin ve her türlü çalışma ve uğraşın içerisinde yer almaktadır. Yaratıcılık konusunda uzun yıllardır çalışan araştırmacıların ortak bir tanım oluşturmadığı görülmektedir. Ancak araştırmacıların yaptıkları farklı tanımların bazı temel noktaları ile birbirlerine yaklaştıkları gözlenmektedir (Kamaraj ve Aktan, 1998).

Yaratıcılık ile ilgili çalışmalarının en önemli isimlerinden biri olan Torrance (1968), yaratıcılığı bir eylem olarak tanımlamıştır. Guilford (1986), ise yaratıcılığı; yaratıcı düşünce, alışılmamış düşünce, akıcılık, esneklik ve orjinallik olarak tanımlamıştır.

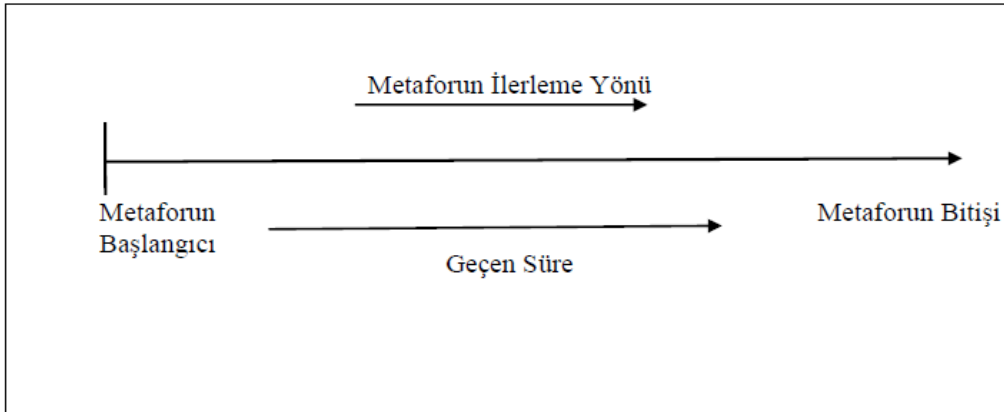
San (1985) ise yaratıcılığı, bilinenlerden yeni bir şey ortaya çıkarma, özgün bir senteze varma, yeni çözüm yolları bulma, daha önceden kurulamamış ilişkiler kurma, yeni bir düşünce şeması içinde yeni yaşantı, deneyim, fikir ve ürünler ortaya koyma şeklinde tanımlanmaktadır. Argun (2004)'a göre, yaratıcılık hem duygusal hem de düşünsel yaşamı ifade eden bir kavramdır ve yaratıcılık etkinliği kendiliğinden oluşmayan, cesaretlendirme ve yol gösterme aracılığı ile bir yaşam biçimi halini alan süreç olarak tanımlanmıştır.

Yaratıcılığın kavramı günümüzde yaşamın her alanında ve meslek dallarında önemli bir yer edinmiştir. Söz konusu tanımlar incelendiğinde bu tanımların tam anlamıyla yaratıcılığı kapsamadığı, yaratıcılık kavramının insanlarda bir çok zihinsel imgeler yani metaforlar oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Metafor, bir bireyin yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada işe koşabileceği güçlü bir zihinsel araç olarak değerlendirilmektedir (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006). Metafor, algısal benzerlik olan bir objeden diğerine geçen anlam transferidir. (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006; Semerci, 2007). “Metafor kullanımı, genel olarak dünyayı kavrayışımıza sinen *bir düşünce biçimi ve bir görme biçimi* anlamına gelir” (Morgan, 1998: 14). Aynı zamanda metaforlar bireyin edindiği deneyimlerin, önceden geçirmiş oldukları yaşantıların, zihin yoluyla belli bir kavrayış biçiminden başka bir kavrayış biçimine doğru yönelmesini sağlar ve kavramlara ilişkin farklı yapılar oluşturmaya neden olur (Kövecses, 2000). Forceville (2002), herhangi bir metafor ilişkisinde, en az üç temel ögenin bulunması gerektiğini belirtir. Bunlar;

1. Metaforun konusu
2. Metaforun kaynağı
3. Metaforun kaynağından metaforun konusuna atfedilmesi düşünülen özelliklerdir.

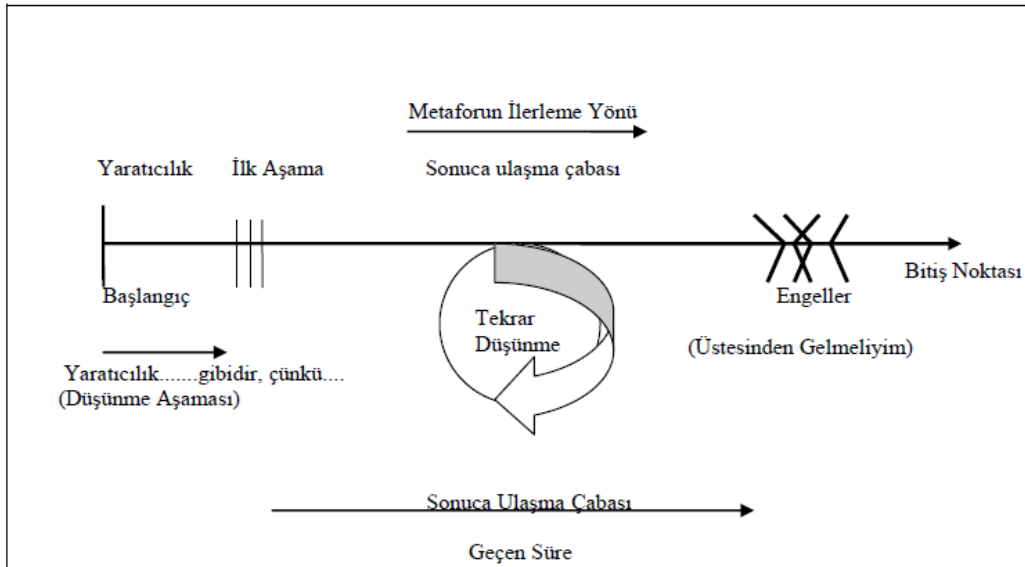
Metaforlar, eğitimcileri, karşılaştırmalar yapmaya ve farklı bir imaj açısından bunların benzerleri arasında bir bağ kurmaya zorlar. (Yob, 2003). Metaforlar karmaşık yapıların yada farklı deneyimlerin, yeni bir biçimde ifade edilmesidir (Vosniadov & Ortony, 1989). Metafor kullanımı, var olan yada farklı algılanan yapıların daha kolay anlaşılmasını sağlamaktadır. Metaforun oluşum süreci aşağıdaki şekillerde belirtilmiştir (Moser, 1999).

Şekil 1: Metafor algısının oluşum süreci

Metafor oluşum sürecinde, bilişsel yapı içerisinde var olan “şema” belirli bir sürede geleneksel anlamından yeni anlamına “geçiş” yapar. Metaforlar, eğitimcileri, karşılaştırmalar yapmaya ve farklı bir imaj açısından bunların benzerleri arasında bir bağ kurmaya zorlar. (Moser, 1999; Yob, 2003).

Metaforlar, öğrencilerin yaratıcılık kavramını nasıl gördüklerine ilişkin düşünce, inanç ve tutumlarının anlaşılmasını sağlayabilir. Marshall (2001)'ın belirttiği üzere metaforlar sorunların kaynağına ilişkin ipuçları verebilir. Bu bilişsel süreci açıklayan şema aşağıda verilmiştir;

Şekil 2: Metafor algısının oluşum sürecinde bireylerin yaşadıkları bilişsel süreç

Yapılan uygulamalarda, bireylerden metaforların yada benzetmenin herhangi bir şeye (somut, soyut, canlı cansız varlıklar) yapılabileceğini, çünkü ile de metaforun gerekçesini yazmaları istenir. Katılımcılara yalnızca bir metafor üzerinde yoğunlaşarak, düşüncelerini aktarmaları belirli bir süre tanınmaktadır. Metaforun bir araştırma aracı olarak kullanıldığı çalışmalarda; metaforun konusu ile kaynağı arasındaki bağı daha açık bir şekilde çağrıştırmak amacıyla “gibi” kavramına, araştırmacıların kendi metaforlarına gerekçelerini sunmaları için “çünkü”

kavramına yer verildiği görülmektedir (Saban, 2009; Saban, 2008; Coşkun, 2011; Eraslan Çapan, 2010; Aydın ve Eser Ünalı, 2010; Özder, Kaya ve Ünlü, 2012).

Metafor analizi; bilimsel çalışmalara çok yönlü bakış açısı sağlamaktadır. Şekil 2'de görüldüğü gibi metaforlar yeni kavramları oluşturmanın yanı sıra, farklı algı, ifade ve çabaları da yansıtmaktadır (Gentner&Gentner, 1983). Aynı zamanda metaforlar kişinin kendini, öngörülerini yansıtmayı ve iletişim becerilerini geliştirmesi için önemli bir araçtır (Moser, 2000). Bunların dışında, metaforlar örtük bilgilerin açığa çıkmasında ve dilsel olarak ifade edilmesinde önemli rol oynamaktadır (Neuweg, 1999; Sternberg & Horvath, 1999. Karmaşık bilgilerin ve benzeşik problemlerin iletilmesi, düzenlenmesi ve çözülmesine sağlayan metaforlar, bilginin bütünsel olarak temsil edilmesine olanak tanımaktadır. Çünkü metaforlar kavramın farklı yollarla ifade edilmesi ve herkes tarafından anlaşılmasına neden olmaktadır (Moser, 2000).

Belirtilen özelliklerinden dolayı, metaforlar günümüzde eğitimcilerin dikkatini çeken konulardan birisi olmuştur. Balcı (1999), öğrenci ve velilerin okulları kavramsallaştırmasını metaforlar aracılığıyla incelediği çalışmasında, öğrenci, öğretmen ve velilerden topladığı metaforları kavramsal kategoriler altında sınıflandırmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenin temel rollerinin bakım, bilgi transferi, insanları aydınlatma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yangyang (2012), çalışmasında bireylerin şiirlerde yer alan "sevgi" kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla ele almıştır. Sevgi kavramının 4 farklı kategoride metaforlaştığı, bu metaforların yaşanılan ülkenin kültürel özellikler, geçmiş yaşantılar ve deneyimlerle şekillendiği bulgusuna ulaşmıştır.

Saban (2004), araştırmasında sınıf öğretmeni adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin sahip oldukları algıları, metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmanın verileri "Öğretmen.....gibidir; çünkü....." veya "Öğretmen .....benzer; çünkü...." cümlesinin tamamlanmasıyla elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmen adaylarının öğretmeni bilgi kaynağı ve aktarıcı, öğrencileri şekillendirici ve tedavi edici kişiler olarak algıladığı ortaya çıkmıştır.

Soydemir, (2011); okul öncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin birbirlerine ve okul öncesi çocuklarına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar yardımıyla ortaya çıkarmayı amaçladığı çalışmasında, ebeveynler tarafından öğretmenlerin temel rollerinin bilgi kaynağı ve aktarıcısı olduğu ve öğrencileri şekillendirici özellikte olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ebeveynlerin öğretmenler hakkında ürettikleri en çok benimsenen metaforlar kitap, ışık, anne, toprak, bahçıvan ve heykeltıraş olmuştur. Öğretmenler kendi temel rollerini bilgi aktarmak, öğrenciyi şekillendirip biçimlendirmek, öğrencilerin karakterlerini geliştirip yeni nesli hazırlamak şeklinde algılamaktadırlar. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin, okul öncesi dönem çocuklarını gelişme ve büyüme sürecinde olan değerli bir varlık olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır.

Metafor analizine yönelik çalışmalar hem bilginin açığa çıkarılmasını, hem de ifade gücünü geliştirmesinden dolayı psikolojik alanlarda yapılan çalışmalarda güvenilir ölçüm standartlarını da geliştirmektedir (Moser, 2000; Ottati, Rhoads & Graesser, 1999).

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Öğretmen adaylarının yaratıcılık kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar (ya da zihinsel imgeler) nelerdir?
- 2) Bu metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
- 3) Öğretmen adaylarının sınıfı ile kavramsal kategoriler arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- 4) Öğretmen adaylarının yaşları ile kavramsal kategoriler arasında anlamlı farklılık var mıdır?

ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada nitel ve nicel araştırmanın bir arada kullanıldığı karma desen kullanılmıştır. Karma araştırma; tek bir çalışma ya da çalışmalar dizisindeki aynı temel olgulara ilişkin nitel ve nicel veriler toplamayı, onları analiz etmeyi ve yorumlamayı içermektedir (Leech ve Onwuegbuzie, 2007). Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden “*olgu bilim (görüngübilim, fenomenolojik) deseni*” kullanılmıştır. Olgu bilim deseni farkında olduğumuz, ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bize tümüyle yabancı olmayan, aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgu bilim uygun bir araştırma zeminini oluşturur (Şimşek ve Yıldırım, 2006).

Söz konusu çalışmada nicel desen olarak parametrik olmayan istatistik tekniği olan iki değişken için kay-kare testi kullanılmıştır. Bu teknik kategorik değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test eder. İki değişken arasında ilişkinin olması, bir değişken düzeyindeki cevapların, diğer değişkenlerin düzeyinde farklılaştığını gösterir (Büyüköztürk, 2009).

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın örneklemini, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 1. ve 2. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma 53 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Örneklem seçiminde eleman örnekleme yöntemine göre oranlı eleman örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Oranlı eleman örnekleme yönteminde alt evrendeki tüm elemanların birbirine eşit seçilme şansına sahip oldukları örnekleme türüdür (Karasar, 2012). Katılımcıların 25 öğrenci, %47,16'sı 1. sınıf 28 öğrenci, %52,84'ü 2. sınıf öğrencilerden oluşmaktadır. 2. sınıf öğrencileri yaratıcılık ve geliştirilmesi dersini almışlardır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Yaratıcılık dersi alan ve almayan Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık kavramına ilişkin algıları “Yaratıcılık ..... gibidir, çünkü....” cümlesini tamamlamaları ile elde edilmiştir. Metaforun konusu ve kaynağı arasındaki ilişki “gibi” kelimesi ile belirlenmeye çalışılmıştır. “Çünkü” ile bu metafora yüklenen anlam ve nedeni ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

VERİLERİN ANALİZİ

Katılımcıların geliştirdikleri metaforların analiz edilmesi, aşağıdaki beş aşamada gerçekleştirilmiştir: (1) İçerik analizi (2) geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması ve (3) nicel veri analizi için verileri SPSS paket programına aktarılması.

1) Katılımcıların yaratıcılık kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar alfabetik olarak sıralanmıştır. Tek kategoriye ait özellikleri içeren 82 adet metafordan 53 metafor geçerli metaforlar olarak kabul edilmiştir. Birbirine benzer metaforlar aynı kategori altında toplandıktan sonra, 7 kategori oluşmuş ve bu kategoriler isimlendirilmiştir.

2) Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, oluşturulan 7 kavramsal kategori içerisinde yer alan metaforların yaratıcılık kavramını temsil edip etmediğini doğrulamak amacıyla 2 uzmandan görüş alınarak kapsam geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır. Uzmanlara öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar yazılı olarak verilmiş ve kavramsal kategoriler içerisinde sınıflandırması istenmiştir. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır.

R(Güvenirlik)= N(a)Görüş Birliği/N(a)Görüş Birliği+N(d)Görüş Ayrılığı

Hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirliği, %86 olarak bulunmuştur. Güvenirlik hesaplarının %70'in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Burada elde edilen sonuç, araştırma için güvenilir kabul edilmiştir. 53 adet metaforun ve bu metaforların oluşturduğu 7 adet kavramsal kategorinin belirlenmesinden sonra, bütün veriler SPSS istatistik programına aktarılmıştır. Daha sonra, 53 metaforu ve 7 kategoriye temsil eden katılımcı sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplanmış, 7 kavramsal kategorinin öğretmen adaylarının sınıf düzeyi ve yaş değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla iki değişkenli ki-kare testi uygulanmış ve sonuçlar analiz edilerek yorumlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrenciler yaratıcılık kavramına ilişkin toplam 53 metafor geliştirmişlerdir. Öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforlar 7 kategoriye ayrılmıştır. Oluşturulan metaforlara ilişkin kategoriler; “hayvan” ,“insan”, "Nesne”, “Doğa”, “Eylem”, “Soyut” ve “Somut” kategoriler şeklindedir.

Öğrencilerin yaratıcılık kavramına ilişkin ürettikleri metafor kategorilerine ait frekans ve yüzde dağılımı Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin yaratıcılık kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar

Kategori	Frekans	%
Hayvan	2	3,77
İnsan	5	9,43
Nesne	6	11,32
Doğa	24	45,28
Eylem	2	3,77
Somut	3	5,66
Soyut	11	20,75
Toplam	53	100

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin yaratıcılık kavramına ilişkin 7 metafor kategorisi oluşturdukları görülmektedir.

1. Hayvan kategorisi olarak yaratıcılık

Bu kategoriyi toplamda 2 öğrenci ve 2 metafor temsil etmektedir. Toplam metaforun %3,77'sini oluşturmaktadır. (Metaforlar; baykuş ve güvercin).

2. İnsan kategorisi olarak yaratıcılık

Bu kategoriyi toplamda 5 öğrenci ve 4 metafor temsil etmektedir. Toplam metaforun %9,43'ünü oluşturmaktadır. (Metaforlar; Çocuk (2 kez), bebek, anne ve Monalisa).

3. Nesne Kategorisi Olarak Yaratıcılık

Bu kategoriyi toplamda 6 öğrenci ve 6 metafor temsil etmektedir. Toplam metaforun %11,32'sini oluşturmaktadır. (Metaforlar; Mum, balon, ayna, lastik, yap-boz ve boya).

4. Doğa kategorisi olarak yaratıcılık

Bu kategoriyi toplamda 24 öğrenci ve 15 metafor temsil etmektedir. Çalışma da en çok doğa kategorisi %45,28 ile metaforlaştırılmıştır. (Metaforlar; Rüzgar, toprak, taş, yağmur, tohum, doğa, uzay, dünya, buzdağı, gökkuşağı, gökyüzü, kara delik, ilkbahar, kar tanesi, kar).

5. Eylem kategorisi olarak yaratıcılık

Bu kategoriyi toplamda 2 öğrenci ve 2 metafor temsil etmektedir. Toplam metaforun %3,77'sini oluşturmaktadır. (Metaforlar; araba sürmek ve yoğurt yemek).

6. Somut kategorisi olarak yaratıcılık

Bu kategoriyi toplamda 3 öğrenci ve 3 metafor temsil etmektedir. Toplam metaforun %3,77'sini oluşturmaktadır. (Metaforlar; saç, parmak izi ve bina).

7. Soyut kategorisi olarak yaratıcılık

Bu kategoriyi toplamda 12 öğrenci ve 11 metafor temsil etmektedir. Toplam metaforun %22,64'ünü oluşturmaktadır. (Metaforlar; Beyin fırtınası, esnek, rüya, zaman (2kez), akıl, renk, hayal, sanat, şiir, uçmak).

Sınıfa dayalı farklılıklar

Tablo 2'de, 7 kavramsal kategori *sınıf türü* bakımından karşılaştırılmaktadır. Tablo incelendiğinde, 1.sınıf ve 2. sınıf okul öncesi öğretmenliği bölümündeki öğrencilerin *yaratıcılık* kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler birbirlerinden önemli derecede farklılık göstermektedir ($n = 53, x^2=12,598, p<0,05$).

Tablo 2: Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre ürettikleri metafor kategorileri

Kavramsal Kategori	1. Sınıf (n=25)		2. Sınıf (n=28)		Toplam (53)	
	f	%	f	%	f	%
Hayvan	-	-	2	7,40	2	3,77
İnsan	4	15,38	1	3,70	5	9,43
Nesne	2	7,69	4	14,81	6	11,32
Doğa	15	57,69	9	33,3	24	45,28
Eylem	-	-	2	7,40	2	3,77
Soyut	1	3,84	2	7,40	3	5,66
Somut	4	15,38	7	25,92	11	20,75
Toplam	26	100	27	100	53	100

($n = 53, x^2=12,598, p<0,05$)

Bu farklılıkların nedeni olarak 2.sınıf öğrencilerinin hayvan, nesne, eylem ve somut kategorisinde daha fazla metafor üretmesi olarak açıklanabilir. Öğrenciler "*Yaratıcılık baykuş gibidir, çünkü herkeste ortaya çıkmayabilir (OKÖN,2)*." , "*Yaratıcılık mum gibidir, çünkü yakmazsan aydınlanamazsın(OKÖN,2)*." , "*Yaratıcılık Parmak izi gibidir, çünkü kişiye özeldir. (OKÖN,2)*." "*Yaratıcılık yoğurt yemek gibidir, çünkü her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır. (OKÖN,2)*, metaforlarını, 1.sınıf öğrencilerine göre daha fazla üretmişlerdir. Öğrencilerin yaratıcılık ve geliştirilmesi dersi kapsamında, yaratıcılıklarını kullanarak ortaya bir ürün çıkarmalarının da söz konusu çalışmada etkili olduğu söylenebilir.

Yaşa dayalı farklılıklar

Tablo 3'de, 7 kavramsal kategori *yaş türü* bakımından karşılaştırılmaktadır. Bulgular; 17-18 ve 19-20 yaşlarında olan okul öncesi öğretmenliği bölümündeki öğrencilerin *yaratıcılık* kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgelerin birbirlerinden önemli derecede farklılaşmadığını göstermektedir. ($n = 53, x^2=12,289, p>0,05$).

Tablo 3: Öğrencilerin yaşlarına göre ürettikleri metafor kategorileri

Kategori	17 Yaş (n=17)		18 Yaş (n=12)		19 Yaş (n=20)		20 Yaş (n=4)		Toplam (n=53)	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hayvan	-	-	2	16,6	1	5	-	-	3	5,66
İnsan	1	5,88	2	16,6	-	-	1	25	4	7,54
Nesne	2	11,76	1	8,33	3	15	-	-	6	11,32
Doğa	10	58,82	4	33,3	8	40	1	25	23	43,39
Eylem	-	-	1	8,33	1	5	-	-	2	3,77
Soyut	1	5,88	1	8,33	3	15	1	25	6	11,32
Somut	3	17,64	1	8,33	4	25	1	25	9	16,98
Toplam	1	100	12	100	20	100	4	100	53	100

Tablo 3 incelendiğinde, yaş değişkenine bağlı olarak öğrencilerin ürettikleri metafor kategorileri incelendiğinde, doğa kavramına ilişkin çok sayıda metafor ürettikleri görülmektedir. Öğrenciler "*Toprak gibidir, çünkü tohum attıkça yeşerir (Yaş,18)*", "*Yaratıcılık rüzgar gibidir, istediği yöne eser (OKÖN,2)*", "*Yağmur gibidir, çünkü istemediğin anda yağar (Yaş,20)*", "*Tohum gibidir, çünkü su verdikçe yeşerir (Yaş,19)*", "*Kız: Doğa gibidir, çünkü arayış içinde insanın doğası olarak gelişir (Yaş,20)*" gibi metaforlar üretmişlerdir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Metaforlar öğretmen adaylarının *yaratıcılık* olgusuna ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri anlamada, açığa çıkarmada ve açıklamada güçlü birer *araştırma aracı* olarak kullanabilir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre;

Araştırmaya katılan öğrenciler yaratıcılık kavramına ilişkin toplam 53 metafor geliştirmişlerdir. Öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforlar 7 kategoriye ayrılmıştır. Oluşturulan metaforlara ilişkin kategoriler; “Hayvan”, “İnsan”, “Nesne”, “Doğa”, “Eylem”, “Soyut” ve “Somut” kategoriler şeklindedir. Bu kategoriler içerisinde en çok doğa kategorisi metaforlaştırılmıştır (% 45,28). Metaforlar kişilerin bilişsel düzeyleri, geçmiş yaşantıları ve sosyo-kültürel yapıların yansıttığı için (Bargh & Bandrollar, 1996), söz konusu kavrama ilişkin birden çok kategori oluştuğu söylenebilir.

Metaforlar sınıf düzeyi açısından karşılaştırıldığında, 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerin *yaratıcılık* kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgelerin birbirlerinden önemli derecede farklılık göstermektedir ($n = 53, x^2=12,598, p<0.05$). Benzer şekilde, Saban (2009), araştırmasında giriş ve mezun düzeyindeki öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgelerin birbirlerinden önemli derecede farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Çünkü metaforlar aracılığıyla bir kavrama birden çok anlam yüklenebilmekte ve bilginin çok yönlü kullanılması sağlanmaktadır (Dweck, 1996).

Kategoriler yaş grupları açısından incelendiğinde; 17-18 ve 19-20 yaşlarında olan okul öncesi öğretmenliği bölümündeki öğrencilerin *yaratıcılık* kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgelerin birbirlerinden önemli derecede farklılaşmadığı görülmektedir ($n = 53, x^2=12,289, p>0.05$). Farklılık oluşmamasının nedeni olarak, yaratıcılık kavramının, bilinenlerden yeni bir şey ortaya çıkarma, özgün bir senteze varma, yeni çözüm yolları bulma, daha önceden kurulamamış ilişkiler kurma, yeni bir düşünce şeması içinde yeni yaşantı, deneyim, fikir ve ürünler ortaya koyma olarak tanımlanması düşünülebilir (San, 1985).

KAYNAKÇA

- Argun, Y. (2004). Okul öncesi dönemde yaratıcılık ve eğitimi. Ankara: Anı Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Ankara: Pegem Akademi.
- Bargh, J. A. & Barndollar, K. (1996). Automaticity in Action: The Unconscious as Repository of Chronic Goals and Motives (457-481). In P. M. Gollwitzer and J.A. Bargh (Eds.). New York: Guilford Press.
- Dweck, C. S. (1996). Implicit Theories as Organizers of Goals and Behavior (96-99). In P.M. Gollwitzer and J.A. Bargh (Eds.). New York: Guilford Press.
- Forceville, C. (2002). The identification of target and source in pictorial metaphors. *Journal of Pragmatics*, 34: 1-14.
- Gentner, D. & Gentner, D.R. (1983). Flowing waters and teeming crowds: Mental models of Electricity Mental Models (99-129). In D.Gentner and A.L. Stevens (Eds.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Guilford, J.P. (1986). Creative talents. Their nature, use, and development. Buffalo: NY: Bearley Limited.
- Kamaraj, I. ve Aktan, E. (1998). Okul Öncesi Eğitimde Yaratıcılık ve Problem Çözme Becerisi. *Çağdaş Eğitim*, 244:55-60.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kövecses, Z. (2000). Metaphor and Emotion: Language, Culture, and Body in Human Feeling. Cambridge: Cambridge University Press.
- Leech, N.L. ve Onwuegbuzie, A.J. (2007). A typology of mixed methods research designs. *Qual Quant*. 43: 265–275.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. California: SAGE Publications.
- Morgan, G., (1998), *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor*, (G. Bulut, Çev.), MESS Yayın: İstanbul.
- Moser, K. S.. 2000. Metaphor analysis in psychology-method, theory, and fields of application. *Forum: Qualitative Social Research*, 1, (2).

- Neuweg, G.H. (1999). Könnerschaft und implizites Wissen. Zur lehr lerntheoretischen Bedeutung der Erkenntnis- und Wissenstheorie Michael Polanyis. Münster: Waxmann.
- Ottati, V., Rhoads, S. & Graesser, A.C. (1999). The Effect of Metaphor on Processing Style in an PersuasionTask: A Motivational Resonance Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(4): 688-697.
- Saban, A, Koçbeker, B.N. ve Saban A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 6(2): 461-522.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2(2):131-155.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip olduğu metaforlar, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 7(2): 281-326.
- Saban, A., (2006). Lisansüstü öğrencilerin nitel araştırma metodolojisine ilişkin alguları, Muğla Üniversitesi XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde Sunulmuş Bildiri.
- San, İ. (1985). Sanat ve Eğitim. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Semerci, Ç. (2007). Program geliştirme kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*. 31:125-140.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2006). Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Soydemir, S.Ş., (2011). Okul öncesi öğretmen ve ebeveynlerinin birbirlerini ve okul öncesi çocuklarını nasıl algıladıklarının metafor yoluyla incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Torrance, E.P. (1968). Finding Hidden Talents Among Disadvantaged Children. *Gifted Child Quarterly*. 12:131.
- Yob, I. M. (2003) Thinking constructively with metaphors, *Studies in Philosophy and Education*. 22: 127–138.
- Yangyang, Z. (2012). Discursive Metaphors Analysis: The Love Metaphor of Plant in Chinese Love Poetry. *Cross-Cultural Communication*. 8, (5): 74-78.